

WALK

Een interactieve tocht

IN MY

gebaseerd op echte verhalen

SHOES

van vluchtelingen

MET DE STEUN VAN

België
partner in ontwikkeling

INLEIDING

EEN "SERIOUS GAME" OVER MIGRATIE

Walk in my shoes is een digitale *serious game*, gebaseerd op waargebeurde verhalen van vluchtelingen, waarmee je op een vernieuwende manier de complexe thema's migratie, conflict en samenleven in je klas kan verkennen. De tool is ontwikkeld door Caritas International (CI.be) en Commission Justice et Paix (CJP). Via deze immersieve en interactieve tool kunnen jongeren en hun leerkrachten zich in de schoenen plaatsen van een jonge vluchteling van hun leeftijd en worden ze geconfronteerd met dilemma's waar mensen op de vlucht ook voor komen te staan.

Als deelnemer word je voor keuzes geplaatst die een bepalende impact kunnen hebben op jouw leven of dat van je naasten. Bij elk dilemma, kan je een interview met een vluchteling of andere informatiebron raadplegen om je te helpen bij je keuze. Je vergezelt een jongere tijdens zijn of haar volledige vluchtparcours en in zijn of haar gedachten, angsten en hoop. Dit zorgt ervoor dat je je in zijn of haar plaats gaat stellen en je de vraag gaat stellen: "Wat als ik het was? Wat zou ik gedaan hebben?".

Link naar de tool : www.walk-in-my-shoes.be

WAAROM WALK IN MY SHOES ?

Er zijn veel sterke meningen rond het thema migratie, die vaak gevoed worden door misverstanden en desinformatie. Via een persoonlijke en meeslepende ervaring, wil *Walk in my shoes* jongeren bewust maken van de menselijke dimensie en complexiteit van migratie – bijvoorbeeld dat de keuze om te migreren vaak geen echte keuze is voor mensen op de vlucht, maar een gedwongen keuze. De interactieve verhalen bieden inzicht in de conflictsituaties en onrechtvaardigheden die mensen aanzetten tot vluchten. Ook illustreren deze verhalen de moeilijkheden waarmee deze

mensen geconfronteerd worden op zoek naar een veilige thuis en een waardig leven, en de realiteit in hun aankomstland – in België of elders – via een systeembenadering van migratie. Dankzij de unieke verhalen van jonge vluchtelingen, krijgen de migratiekwesies een gezicht, naam en verhaal, wat toelaat om het debat terug op een persoonlijk niveau te voeren, weg van de polarisatie. De onderdompeling in het verhaal van een jongere op de vlucht, draagt bij tot empathie en helpt het wij-zij denken te overstijgen, wat noodzakelijk is voor een meer inclusieve samenleving en wereld.

PEDAGOGISCH DOSSIER

Deze handleiding is opgesteld om leerkrachten en vormingswerkers te begeleiden bij het gebruik van de *serious game Walk in my shoes*. We leggen uit hoe je op een modulaire manier met *Walk in my shoes* aan de slag kan gaan, volgens volgende stappen:

- Je leerlingen voorbereiden
- Je leerlingen het interactieve parcours laten doorlopen via diverse formules
- Samen met je leerlingen uitwisselen en reflecteren op het einde van het parcours, aangevuld met mogelijke verdiepingsopdrachten
- Suggesties voor "thematische toegangspoorten" die je kan verkennen en verdiepen met je leerlingen doorheen het parcours
- Samen met je leerlingen actiepijstes formuleren, in dialoog met de getuigen van *Walk in my shoes* die hun eigen pijstes voorstellen in een video

De modulariteit is één van de troeven van het pakket. Je kan er twee lesuren aan besteden, maar evengoed een volledig traject van tien lesuren uitwerken rond de thema's die ermee samenhangen. In deze handleiding vind je alle bouwstenen om je lessen samen te stellen op een manier die aansluit bij jouw noden en onderwijsdoelen: ideeën voor activiteiten, praktische tips, thematische info en vele verwijzingen naar aanvullend materiaal.

PEDAGOGISCHE DOELSTELLINGEN VAN "WALK IN MY SHOES"

Door Walk in my shoes in je klas te gebruiken, kan je bijdragen tot de ontwikkeling van enkele sleutelvaardigheden van het Vlaamse onderwijs, zoals burgerschap, mediawijsheid, samenleven, ...

Specifieke doelen
(*parcours + nabespreking*):

KENNIS: de leerlingen kunnen...

- diverse moeilijkheden benoemen waarmee mensen op de vlucht in aanraking komen
- diverse grandoorzaken van migratie en beweegredenen van mensen op de vlucht benoemen
- uitleggen waarom mensen op de vlucht vaak voor onmogelijke keuzes staan
- het verband uitleggen tussen verschillende maatschappelijke en politieke realiteiten (geweld, conflicten, onrechtvaardigheid) en migratie
- de basisprincipes van het recht op internationale bescherming uitleggen

VAARDIGHEDEN: de leerlingen kunnen...

- op basis van diverse bronnen een geïnformeerde beslissing nemen wat betreft dilemma's waar vluchtelingen vaak voor staan
- kritisch reflecteren over de Europese en internationale migratiepolitiek
- kritisch reflecteren over de manieren waarop ze zich kunnen engageren en actie ondernemen voor een meer solidaire, tolerante en open samenleving

ATTITUDES

- Walk in my shoes geeft vluchtelingen een gezicht en draagt bij tot meer empathie en openheid
- Via Walk in my shoes voelen jongeren zich verbonden met leeftijdsgenoten die hun land moesten ontvluchten en worden ze gestimuleerd om in ontmoeting te treden

DOELPUBLIEK

Walk in my shoes is in de eerste plaats bedoeld voor leerkrachten en hun leerlingen vanaf 15 jaar (2^e en 3^e graad van het secundair onderwijs). De tool is inzetbaar in het algemeen, technisch, kunst- en beroepssecundair onderwijs, in het bijzonder voor de lessen aardrijkskunde, geschiedenis, godsdienst, zedenleer, burgerschap, cultuur- en gedragswetenschappen en PAV. De tool kan ook gebruikt worden door verenigingen die met personen met een migratieachtergrond werken, bijvoorbeeld om hun personeel of vrijwilligers op te leiden, of gewoon door iedereen die geïnteresseerd is in deze thematiek.

Verwijzing naar de eindtermen:

Je kan aan verschillende **bouwstenen** werken, naargelang de insteek van je les en de thematische toegangspoorten die je al dan niet aan bod laat komen:

- Reflecteren over identiteit (*burgerschap*)
- Toelichten hoe verschillende vormen van diversiteit verrijkend en uitdagend zijn voor de samenleving (*burgerschap*)
- Geïnformeed en beargumenteerd en constructief met elkaar in dialoog gaan (*burgerschap*)
- Verbanden toelichten tussen de maatschappelijke domeinen voor westerse en niet-westerse samenlevingen (*historisch bewustzijn*)
- Personen, plaatsen, patronen en processen situeren op verschillende ruimtelijke schaalniveaus en tijdsschalen (*ruimtelijk bewustzijn*)

Raadpleeg [hier](#) het overzicht van **leerplandoelen** waaraan je met Walk in my shoes kan werken.

GEBRUIK VAN DEZE TOOL IN JE KLAS

HOE BEREID JE DE LEERLINGEN VOOR?

Je kan ervoor kiezen om het thema vluchtelingen en migratie niet vooraf te bespreken en meteen te starten met de serious game. In dat geval volstaat het om kort uit te leggen wat Walk in My Shoes precies is en enkele instructies mee te geven (zie pagina 5).

Houd er wel rekening mee dat sommige onderdelen van het parcours gevoelig kunnen zijn, zeker voor leerlingen die zelf een gelijkaardige situatie hebben meegemaakt (zie: Specificaties over de opbouw van Walk in My Shoes). Wees daarom aandachtig voor de dynamiek en de gevoeligheden binnen je klasgroep.

Wil je je leerlingen wel voorbereiden op het thema, dan kan je onderstaande oefening gebruiken.

België, een multiculturele samenleving

Doelstelling van de oefening: leerlingen laten nadenken over (beweegredenen van) migratie, vertrekkend vanuit hun eigen leefwereld

A. Vraag aan je leerlingen wie er **niet meer woont op de plaats waar hij/zij geboren is** (binnen of buiten België)

- Laat leerlingen hier meer over vertellen als ze dit wensen. Vraag bijvoorbeeld waar ze geboren zijn en als ze hierover willen praten: wat de reden is van hun vertrek uit hun geboorteplaats. Vraag dit zowel aan leerlingen die binnen België verhuisd zijn als leerlingen die uit een ander land afkomstig zijn. Noteer ondertussen op het bord enkele redenen die genoemd worden (werk, liefde, oorlog...).

 TIP: Als er weinig leerlingen hun hand opstaken bij deze vraag, laat hen dan de oefening doen met hun ouders of zelfs een grootouder in het achterhoofd.

 TIP: Je kan deze oefening ook visueel maken. Geef je leerlingen een gekleurde post-it waar ze hun naam of initialen op mogen schrijven. Vraag ze deze op een wereldkaart te plakken op de plaats(en) waar zij of hun ouders geboren zijn én op plaatsen waar zij zich thuis voelen (bijvoorbeeld omdat ze er langere tijd gewoond hebben). Ze kunnen dus meerdere post-its plakken: je kan meerdere plaatsen als "je thuis" beschouwen.

B. Vraag aan je leerlingen vervolgens of ze vinden dat al deze **redenen** legitiem zijn. 'Mag iemand uit dorp X verhuizen naar stad Y gewoon omdat er in dorp X niet zoveel werk is?' Moet iemand die verhuist uit Antwerpen naar West-Vlaanderen zich aanpassen en het plaatselijke dialect aanleren? Wat betekent dat eigenlijk 'zich aanpassen'? Laat het gesprek op gang komen. Hou het sereen door de tips op pagina 9 te volgen. .

C. Vraag aan je leerlingen wat **migratie** volgens hen betekent.

- Kom samen tot een definitie, waarbij je het overkoepelende karakter van de term 'migrant' benadrukt: Een migrant is iemand die het land waar hij/zij geboren is, verlaten heeft, om ergens anders te gaan wonen (enkele jaren of langer, vrijwillig of onvrijwillig, dichtbij of ver....).

- Leg uit dat de reden voor migratie divers kunnen zijn. Op het bord staan reeds heel wat redenen genoteerd waarom mensen hun geboorteplaats verlaten. Kunnen ze nog aanvullen?

 TIP: Nog verder ingaan op de redenen waarom mensen migreren en welke redenen recht geven op bescherming? Bekijk dan de educatieve fiche van Caritas International '[Fotospel over migranten en vluchtelingen](#)'.

HOE KAN JE HET PLATFORM *WALK IN MY SHOES* PRAKTISCH GEBRUIKEN IN DE KLAS?

Tijd en materiaal te voorzien:

- Bij voorkeur twee opeenvolgende lestijden (50' voor het parcours, 50' voor de debriefing).
- Een voldoende sterke internetverbinding (vooraf uit te proberen).
- IT- en klankmateriaal:
 - Gecentraliseerd gebruik: computer + projector + boxen.
 - Gebruik in kleine groepjes: meerdere computers/tablets en geïntegreerde luidsprekers (zet het volume stiller om kakofonie te vermijden).Wij hebben een kit met multi-jacks en oortjes, te verkrijgen bij educ@caritasint.be.
- Individueel gebruik: informaticaruimte + leerlingen brengen eigen oortjes mee.

Het platform gebruiken *(niet nodig om deze info aan de leerlingen door te geven, het is heel intuïtief)*

- **Homepagina:** toegang tot het Nederlands- en Franstalige platform. Hierop vind je ook een pagina 'Over'.
- **Een personage kiezen:** beluister de verschillende introducties, kies dan een van de drie personages. Het parcours van je personage begint en narratieve scènes worden afgewisseld met dilemma's.
- **Narratieve scènes:** je personage vertelt wat hij of zij meemaakt.
- **Dilemma's:** je personage staat voor een dilemma en vraagt jouw hulp om een beslissing te nemen. Zoek eerst informatie over de situatie, raadpleeg daarvoor minstens één bron (getuigenis, artikel ...).
- **Aardrijkskundige kaart:** je kunt het parcours van je personage op deze kaarten volgen.
- **Epilogen:** Wanneer je alle keuzes hebt gemaakt, bereik je de epiloog. Daar ontdek je hoe je leven er op middellange termijn uitziet, afhankelijk van de weg die je hebt gekozen: of je nu in je thuisland bent gebleven, in een buurland of in België bent terechtgekomen.
- **Begin een nieuw parcours:** geef de leerlingen 40 à 50 minuten om een parcours te verkennen. Als ze al vroeger de epiloog bereiken, kunnen ze hetzelfde parcours opnieuw doen maar andere keuzes maken

Instructies vooraf voor de leerlingen (geheugensteuntje):

- **Je kiest een personage** en je krijgt 50 minuten om zijn of haar parcours te doorlopen.
- Je kruipt in de rol van een **vertrouweling** van het personage, je bent zelf niet het personage
- **Bij elk dilemma, moet je minstens één bron raadplegen om vooruit te gaan.**
- **Het doel van elk dilemma is om samen uit te wisselen, te discussiëren en te beslissen...** Bespreek dus met je groepsleden welke keuze je zal maken!
- **Als je bij de epiloog komt, kan je een nieuwe route beginnen** binnen hetzelfde parcours (al kan je in het echte leven niet opnieuw beginnen). Tip: Als je het paginanummer aan het eind van de URL noteert, kan je gemakkelijker terugkeren naar de stap waar je gebleven was.
- **Je personage is op zoek naar veiligheid en wil niet gewoon maar Europa bereiken** (zorg ervoor dat de leerlingen zich hierin niet vergissen en hun keuze niet laten leiden door dit vooroordeel).
- **Dit is een spel Maar het is geen spel** (alles wat aan bod komt, overkomt jongeren of is hen overkomen).
- **⚠ Opgelet:** als je voelt dat iets moeilijk is om naar te luisteren en dat je niet op je gemak bent, dan kun je je oortjes uitdoen, je ogen sluiten of de klas verlaten

(via de vraag op het einde van elke epiloog: 'Wil je weten wat er gebeurt als je andere keuzes gemaakt zou hebben?'). Benadruk dat dit in werkelijkheid natuurlijk niet kan. Wanneer ze hiermee klaar zijn, kunnen ze eventueel een ander parcours ontdekken.

- **Scènes overslaan:** je kunt altijd terugkeren naar een bepaalde plaats in het parcours door scènes over te slaan (pijl) of door het nummer van de scène achteraan de hyperlink aan te passen. In [dit schema](#) vind je het nummer van elke scène terug.

Na afloop:

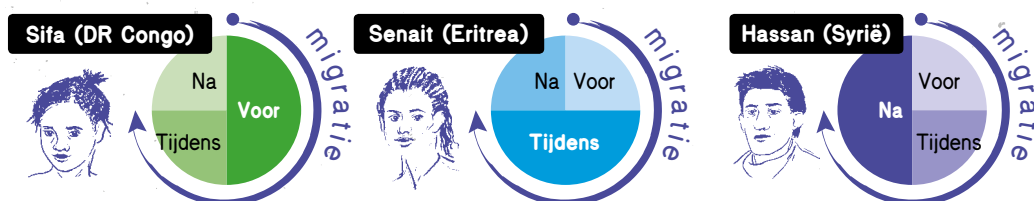
- **Geïntegreerde evaluatie:** vraag de leerlingen op het symbooltje te klikken en vervolgens op 'Mijn mening?' (onderaan rechts). Laat hen antwoorden op de drie vragen, dat is belangrijk voor onze opvolging.
- **Schematisch overzicht:** Je kan je leerlingen eventueel een overzicht bezorgen van elk parcours, zodat ze de gevolgde route kunnen reconstrueren (zie bijlagen). Dit maakt de nabespreking gemakkelijker..

SPECIFIEK OVER DE OPBOUW VAN HET PARCOURS VAN 'WALK IN MY SHOES'

Drie keer focus 'voor-tijdens-na'

Migratie is heel complex en kan niet, zoals dat in de media gebeurt, kort samengevat worden in een enkel traject. Met Walk in my shoes willen we migratie in zijn geheel benaderen: de diepere oorzaken van migratie, de trajecten én de uitdagingen in het land van aankomst. **Elk parcours bestaat uit deze drie fasen,**

'voor-tijdens-na'. Elk parcours gaat ook in de diepte met betrekking tot één van deze fasen. Zo kun je migratie als geheel bespreken of één van de kernthema's grondiger uitwerken, afhankelijk van je lesdoelen.

Bestemming onbekend

Wanneer mensen gedwongen worden de regio te verlaten waar ze zijn opgegroeid, hebben ze maar zelden een specifieke eindbestemming voor ogen. Met Walk in my shoes krijgen deelnemers inzicht in het feit dat mensen die migreren in de eerste plaats op zoek zijn naar een veilige plek om te leven, en niet per se Eu-

ropa als eindbestemming voor ogen hebben. **Slechts een minderheid van de migranten komt aan in Europa** en dat pas na veel omzwervingen. Daarom hebben wij voor een aantal epilogen gekozen (bv. in je land van herkomst blijven, in een buurland gaan wonen), slechts een deel daarvan speelt zich af in Europa (België).

Niet-lineaire en complexe trajecten

Om het verhaal coherent, speelbaar en begrijpelijk te houden, zijn sommige gebeurtenissen en processen (bv. asielprocedure, verblijf in een vluchtelingen-kamp) ingekort in de tijd. Dat zegt niets over het gewicht van deze gebeurtenissen op mensen die ze meemaken. Ook de trajecten van de hoofdpersonages zijn vereenvoudigd: in de laatste epiloog bereiken

de jongeren Europa en krijgen ze een vluchtelingen-status. **In werkelijkheid verlopen migratietrajecten diverser en onvoorspelbaarder**, en krijgt niet iedereen een verblijf. Het is belangrijk om met leerlingen te bespreken dat elk verhaal slechts één mogelijk migratietraject toont. Zo vermijden we dat bestaande vooroordelen worden versterkt.

Realistische parcours ... maar geen biografie

De verhalen in Walk in my shoes zijn gebaseerd op waargebeurde ervaringen. Jongeren met een migratieverhaal hielpen mee bij de ontwikkeling van de trajecten. Sommigen getuigen ook in de video's.

De personages en hun trajecten zijn echter in se fictief: ze zijn **samengesteld uit verschillende waargebeurde verhalen**, maar het hele traject is dus niet het verhaal van één echte persoon. Ook Hassan, Senait en Sifa

zijn fictieve personages. Ze vertellen wel verhalen die echt gebeurd zijn. Bespreek dit met je leerlingen.

Let er ook om de jongeren die in de filmpjes getuigen (vooral zij die anoniem getuigen) mee te beschermen. Om ze bijvoorbeeld, als je hen zou herkennen, niet op te zoeken op sociale media.

De realiteit is soms zwaar

Het leven van vluchtelingen bestaat uit heel wat facetten. Om de ingrijpende realiteit waarmee zij geconfronteerd worden eerlijk weer te geven, gaan we moeilijke thema's zoals geweld, verlies en misbruik niet uit de weg. We zijn hierbij op zoek gegaan naar een evenwicht dat afgestemd is op 15- tot 18-jarigen.

Sommige jongeren zijn echter gevoeliger dan andere. Daarom raden we je aan je leerlingen voor te bereiden en hen te waarschuwen voor bepaalde harde passages in het spel. **Let vooral op als er jonge vluchtelingen in je klas zitten** – waarschuw hen van tevoren en laat hen zelf kiezen of ze wensen deel te nemen.

VERSCHILLENDE GEBRUIKSMOGELIJKHEDEN

KLASSIKAAL - INDIVIDUEEL	Met de hele klas	In kleine groepjes	Individueel
	Nodig: Eén computer, beamer, luidsprekers. De website wordt voor de hele klas geprojecteerd.	Nodig: Enkele computers of tablets, oortjes voor de leerlingen, evt. multijack-splitters (verkrijgbaar via Caritas).	Nodig: Computers of tablets, oortjes voor de leerlingen.
	De hele klas doorloopt samen een parcours. Bij elk dilemma volgt een klasgesprek welke keuze maken we? Waarom?	De leerlingen doorlopen een parcours in groepjes van 2 of 3. Bij elk dilemma overleggen ze samen over hun keuze.	De leerlingen doorlopen individueel een parcours, gevolgd door een bespreking in de klas.
	 Idee : organiseer een bewegend debat (In drukken hun standpunt uit door zich te verplaatsen in de klas en beargumenteren vervolgens hun keuze) Vervolgens zet je het parcours verder volgens de keuze van de meerderheid. Nadien kunnen ook andere keuzes uitprobeerde worden.	 Idee : Laat je leerlingen de beslissingen noteren (eventueel op de schema's van de parcours - zie bijlage) zodat ze hun parcours kunnen reconstrueren. Voorzie vervolgens een klassikale terugkoppeling waarbij leerlingen hun keuzes voorstellen, bespreken en vergelijken.	Nadeel : geen uitwisseling bij het nemen van beslissingen.

Minimale formule	Ruimere formule	Maximale formule	BEPERKT - UITGEBREID
Minstens 2 opeenvolgende lestijden (zie ook lesplan)	3 lestijden of meer	8 lestijden of meer	
Kies één enkel parcours voor de hele klas of laat elk groepje een eigen parcours kiezen. In het tweede geval, voorzie je bij de nabespreking best wat tijd voor elk groepje om het doorlopen parcours samen te vatten voor hun medeleerlingen. 1. Inleiding (15') 2. In doorlopen het parcours (40 min) + vullen online evaluatie en werkblad in (10 min) 3. Bespreking in groepjes, vergelijken van antwoorden (5') 4. Klassikale debriefing + actiepistes + afsluit (30 min)	In deze periode kan je - Elk parcours uitgebreid bespreken : uitwisseling/debat rond elk dilemma, grondige klassikale terugkoppeling, ... - En/of verschillende parcours doorlopen en vergelijken - Dieper ingaan op de thema's migratie, conflicten en samenleven aan de hand van de thematische toegangspoorten (p. 14 e.v.), de verdiepende opdrachten (p. 10) en/of het bronnenmateriaal bij elk dilemma (Tip : uitgewerkte voorbereiding op Thomas-website voor parcours Congo)	Debatten, ethische reflectie, eigen onderzoek door leerlingen, klasprojecten : verken het volledige potentieel van de parcours. Een educatief medewerker van Caritas International kan je hierbij ondersteunen. Haal inspiratie uit de praktijk.	

VAKKEN EN THEMA'S	<i>In functie van je vak, kan je 'thematische toegangspoorten' gebruiken om bepaalde vakinhouden te illustreren, humaniseren of met elkaar in verband te brengen</i>		
	Geschiedenis, aardrijkskunde, menswetenschappen, interdisciplinaire projecten	Filosofie, burgerschap, godsdienst, zedenleer	Frans, Nederlands, kunst
	Conflicten en onderdrukking, minderheden, migratie, bevolking, asiel, mensenrechten, internationale relaties, bodemrijksdommen, aardrijkskunde ...	Ethiek, keuzes, wereldwijde ongelijkheid en onrechtvaardigheid, actualiteit, samenleven, mensenrechten, relatie met anderen, ontmoetingen, ik in de wereld.	Lezen van levensverhalen, literatuur of poëzie, schrijfopdrachten, debatteren en argumenteren, journalistieke en artistieke projecten ...

NA HET PARCOURS - HOE VOER JE EEN NAGESPREK MET JE LEERLINGEN?

In de debriefing laat je je leerlingen nadenken en uitwisselen rond diverse vraagstukken die in Walk in my shoes aan bod komen. Daarvoor kan je onderstaande opbouw hanteren:

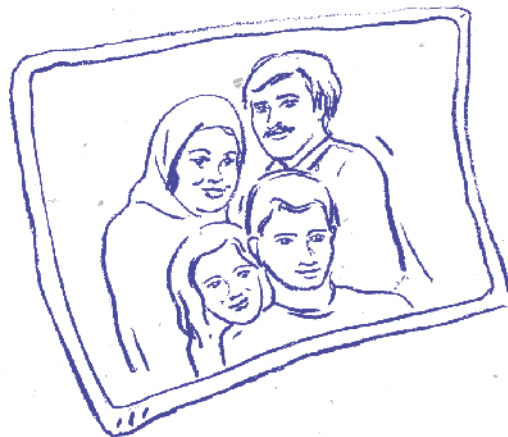
1. Vragen naar hun eerste indrukken en gevoelens

- Introductie: "Na het doorlopen van het parcours van je personage, ben je misschien verrast, geraakt, geschokt. We zijn dan ook benieuwd naar je gevoel op dit moment." Vraag hen één woord te kiezen dat hun gevoel weergeeft en dat op een stukje papier te schrijven. Vraag iedereen om zijn papier aan de klas te tonen, en nodig degenen die dat willen uit om verder toe te lichten.

2. Nabespreking op 'microniveau' : je personage en zijn/haar belevingen

- Leerlingen werken eerst individueel (5') en in kleine groepjes (5'). Je kan hiervoor gebruik maken van het voorziene werkblad op pagina 23 (beantwoorden van eerste 6 vragen)
- Vervolgens ga je klassikaal in gesprek:
 - Waren de keuzes waar je personage onderweg voor stond gemakkelijke keuzes om te maken? Waarom (niet)?
 - Wat deed je aarzelen of bracht je ertoe een bepaalde beslissing wel of niet te nemen (principes, verantwoordelijkheid tegenover anderen, voorzichtigheid, gevoelens van het personage, informatie uit de bronnen)?
 - Hoe denk je dat je personage zich gevoeld heeft (op moment X of Y)?
 - Welke moeilijkheden kwam hij/zij tegen op zijn/haar vlucht?

⚠ Let op: Corrigeer de leerlingen als ze denken dat alle 3 routes in Europa eindigen. De routes eindigen op verschillende plaatsen (afhankelijk van de beslissingen), onder meer in de landen van herkomst of de buurlanden, waar de meerderheid van de onder dwang ontheemde personen zich bevindt

- Waar eindigde het parcours van je personage? Denk je dat hij/zij daar gemakkelijk een betere toekomst kan opbouwen?
- Waren jullie je bewust van wat zich afspeelt in Eritrea, Kivu of Syrië?
- Wat denk je dat je personage probeerde te bereiken? Wat zou je personage gedaan hebben als hij of zij veilig in zijn of haar eigen land had kunnen wonen: zou hij of zij gebleven zijn?

3. Nabespreking op 'macroniveau' : mondiale vraagstukken en realiteiten

- Leerlingen werken eerst individueel (5') en in kleine groepjes (5'). Je kan hiervoor gebruik maken van het voorziene werkblad op pagina 23 (overige 6 vragen)
- Vervolgens ga je klassikaal in gesprek
 - Als je kijkt naar het verhaal van Sifa, Senait en Hassan, wat zijn volgens jou dan de belangrijkste redenen waarom mensen hun thuis ontvluchten?
 - Was er één eenvoudige verklaring voor de keuze van Sifa, Senait of Hassan om te vertrekken, of waren de redenen complex?
Hoe kunnen we simplistische verklaringen vermijden?
 - Wat maken vluchtelingen onderweg mee? Hoe makkelijk is het voor hen om een veilige plek te vinden om te leven?
 - Volgens de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens heeft iedere persoon recht op asiel wegens vervolging in een ander land (art. 14). Vluchtelingen hebben dus recht op internationale bescherming. Waarom is dat belangrijk?

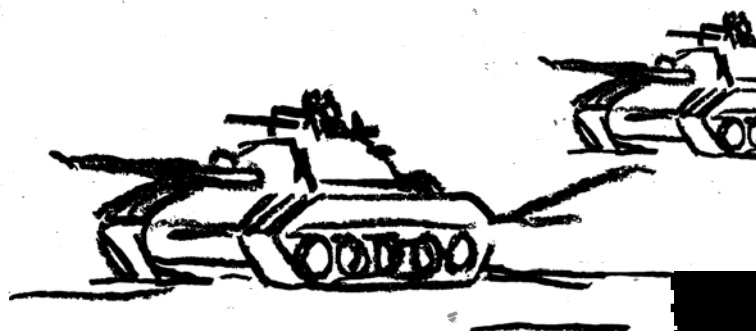
TIP

- Wissel individuele reflectie af met discussies in kleine groepen en in grote groep, om alle leerlingen zo veel mogelijk te betrekken (niet alleen degenen met een sterkere mening over het onderwerp).
- Peil eerder naar gevoelens dan naar meningen en vermijd vragen die leiden tot sociaal wenselijke antwoorden.

4. Actiepistes

- Zet het klassikaal gesprek verder.
 - In welke mate raakt het verhaal van Sifa, Senait of Hassan jullie? Voel je je betrokken?
 - Heb je het gevoel dat je zelf er mee voor kan zorgen dat mensen als Sifa, Senait en Hassan een beter leven hebben? Op welke manier heb jij impact?
 - Onderneem je op dit moment al dingen om aan een meer solidaire wereld te werken (bv. vrijwilligerswerk, ...)?
- Toon de leerlingen de video '[Jongeren aan het woord](#)' en bespreek vervolgens verschillende mogelijkheden tot actie (zie ook pagina 18 - 19).
- Sluit af door hen op een post-it te laten noteren wat zij willen doen om mee te bouwen aan een meer open, solidaire en rechtvaardige wereld.

 Tip: Gebruik **digitale** tools voor je nabespreking: vraag je leerlingen hun indrukken en antwoorden te delen via WhooClap, Mentimeter, Padlet, ... Of ze op te nemen in een video via Flipgrid.

VERDIEPINGSMOGELIJKHEDEN

1. Verwerkingsopdrachten:

Met deze opdrachten kunnen je leerlingen zelfstandig of in kleine groepjes aan de slag.

Opdracht 1:

Vluchtelingen in de media

Doelstelling: de leerlingen worden zich bewust van de rol van de media in de beeldvorming over mensen op de vlucht

Kader: Mensen op de vlucht worden vaak op een eenzijdige en stereotype manier in beeld gebracht in de media, bijvoorbeeld als "slachtoffer" of als "bedreiging". Deze beeldvorming maakt dat we minder geneigd zijn ons met hen te identificeren.

1. Vraag je leerlingen om op zoek te gaan naar artikels over mensen op de vlucht uit verschillende bronnen.
2. Laat hen in groepjes de verschillende artikels vergelijken: welke verschillen zijn er op vlak van beeldmateriaal, woordkeuze, impliciete/expliciete boodschap, het effect op de lezer... Ze presenteren hun bevindingen aan hun klasgenoten.
3. Ga samen in debat: Vanwaar komt deze eenzijdige beeldvorming? Wat is het effect hiervan?

Tip : in de [framinggids](#) van Other Talk worden 4 veelgebruikte 'frames' en 7 'counterframes' rond migratie geïdentificeerd.

Opdracht 2:

Een ontmoeting in beeld

Doelstelling: leerlingen maken kennis met diverse manieren waarop ze zich kunnen engageren om mensen op de vlucht warm te onthalen.

Instructies voor je leerlingen:

1. Contacteer een middenveldorganisatie of opvangcentrum in de buurt en vraag of je eens mag komen kennismaken met hun werking en een vrijwilliger mag interviewen
2. Bereid enkele vragen voor, bv. Wat motiveert je in je vrijwilligerswerk? Hoe is het voor mensen op de vlucht om een toekomst in België uit te bouwen? Met welke drempels worden ze geconfronteerd? Op welke manier draag je bij aan een open en solidaire samenleving? In welke mate heeft je inzet voor mensen op de vlucht je nieuwe inzichten bijgebracht en/of op een andere manier doen kijken naar de samenleving?
3. Maak een korte podcast / video van het interview en presenteer deze aan je medeleerlingen

Opdracht 3: Durf elkaar te ontmoeten

Doelstelling: Leerlingen denken na over hoe en waarom het belangrijk is om ontmoeting na te streven met anderen in de samenleving. Walk in my shoes heeft leerlingen waarschijnlijk doen inzien dat (jonge) vluchtelingen minder van hen verschillen dan ze misschien dachten, en dat we in wezen allemaal mensen zijn met gelijkaardige emoties en dromen. Toch scheiden mentale grenzen ons van veel mensen in de maatschappij die we misschien nooit in ons leven ontmoeten... Tenzij we ze durven te ontmoeten!

- Vraag je leerlingen om na te denken over het thema "Durf elkaar te ontmoeten", en daarover een tekst of een video te

maken. Wie zouden ze willen ontmoeten: vluchtelingen, personen met een handicap, daklozen? Wat denken ze dat zo'n ontmoeting hen zou opleveren? En wat zou het opleveren voor de persoon die ze ontmoeten?

Welke ideeën hebben ze om meer kansen voor ontmoeting in de samenleving te creëren? Wat zijn de hinderpalen voor dergelijke ontmoetingen en hoe kunnen die overwonnen worden?

- Je kan ook voorstellen dat ze deze ontmoeting individueel of klassikaal (met voorbereiding en nabespreking) in praktijk brengen.

2. "Thematische toegangspoorten":

Wil je met je leerlingen dieper ingaan op één of meer van de thema's die in de parcours aan bod komen, gedurende één of meerdere lesuren?

Bekijk de suggesties voor "thematische poorten" op pg. 14 en de bijbehorende bronnen, en zoek op waar deze thema's zich in het parcours bevinden op pg. 20-22.

TIPS OM MOEILIJKE DEBATTEN IN JE KLAS IN GOEDE BANEN TE LEIDEN

Als leraar kan het soms moeilijk zijn om discussies over diversiteit of migratie te voeren of om te reageren op racistische of discriminerende opmerkingen van bepaalde leerlingen. Hoe ga je hiermee om? Op deze pagina vind je enkele tips hoe je kan reageren. Dit onderdeel is sterk geïnspireerd op het dossier "Hoe omgaan met racistische en discriminerende uitspraken?" van School zonder Racisme.¹

1. Neem het niet persoonlijk

Probeer, zodra de discussie op gang is gekomen, zo weinig mogelijk in te grijpen. Laat de leerlingen in eerste instantie samen debatteren. Houd in het achterhoofd dat jouw mening er weinig toe doet, het gaat over wat zij kunnen leren. Als je tussenkomt, doe dat dan neutraal of speel advocaat van de duivel.

2. Ga dieper graven, vaak zit er een verborgen boodschap achter

Heel wat racistische uitlatingen komen voort uit een gevoel van angst, er is maar weinig dat echt op een ideologie gefundeerd is. Als een moeder zegt dat ze niet wil dat haar dochter samen is met een buitenlander, dan moet je twee dingen begrijpen. Natuurlijk zegt ze dat ze niet wil dat haar dochter een vriendje uit het buitenland heeft, maar misschien wil ze ook zeggen dat ze het beste wil voor haar dochter, dat zij bijvoorbeeld bang is voor discriminatie omwille van zijn roots of dat ze bang is dat haar dochter voor een andere godsdienst zal kiezen. Dat angstgevoel maakt dat ze zich racistisch uitlaat.

3. Laat je niet meeslepen door je emoties

Let op wat er om je heen gebeurt en reageer daar gepast op. Zo blijf je betrokken.

4. De juiste argumentatie

Antwoord op racistische uitspraken met gefundeerde argumenten. Verval niet in een discussie op basis van alleen maar feiten, zo raak je de aandacht van de jongeren kwijt. Kies je argumenten goed (niet alle jongeren zijn gevoelig voor dezelfde argumenten) en wissel feiten en persoonlijke verhalen af, zo heb je meer impact.

5. Let op met cijfers

Argumenteer niet alleen met cijfers en als je dat toch doet, kies ze dan goed, want ze zeggen niet altijd genoeg. Een vluchtelingenkamp met 500.000 mensen, waarmee kun je dat vergelijken?

6. Blijf kalm

Onthoud dat het geen zin heeft om je te laten meeslepen. Het is de bedoeling het gedrag duurzaam te veranderen. Als je niet meteen weet hoe je moet reageren op racistische en discriminerende uitspraken, zeg

dan dat je vindt dat deze uitspraak ongepast is en dat je het er later over zult hebben, zo win je tijd. Wanneer het tot een ruzie tussen leerlingen komt, kan je ook wachten tot de rust is weergekeerd om het erover te hebben. Als je ziet dat één van de jongeren zich laat meeslepen, vraag hem/haar dan even naar buiten te gaan om te kalmeren.

7. Keer de rollen om

Speel advocaat van de duivel en vraag de leerlingen wat ze zouden doen als zij in de situatie zouden zitten waar ze nu kritiek op hebben.

8. Herhaal de uitspraken van leerlingen die in gemeenschappen blijven hangen

Nuanceer wat ze zeggen: is dat zo voor alle nieuwkomers? Is dat altijd zo? Kan je een voorbeeld geven?

9. Betrek alle leerlingen bij het gesprek

In plaats van de leerling die zich discriminerend uitlaat, apart te nemen, kan het interessant zijn een discussie op gang te brengen in de klas en te luisteren naar alle leerlingen.

10. Stel grenzen

Als je racistische uitspraken hoort die sommige jongeren kunnen kwetsen, stel dan meteen grenzen. Leg uit dat dit kwetsend kan zijn en dat je respect moet hebben voor elkaar.

11. Stel van bij het begin regels vast

Het kan nuttig zijn om bepaalde regels vast te leggen voor je aan het gesprek begint, misschien kun je dat samen doen. Zo is het nadien gemakkelijker om de leerling aan te spreken die discriminerende uitspraken doet: 'Weet je nog welke regels we samen hebben bepaald?' Een paar tips:

- Ik mag mijn verhaal vertellen of het voor mezelf houden.
- Ik luister naar de anderen wanneer zij aan het woord zijn.
- Ik respecteer andere meningen dan de mijne.
- Ik lach anderen niet uit.
- Ik vertel niet verder wat anderen tijdens de klasgesprekken vertellen.

ACHTERGRONDINFORMATIE EN THEMATISCHE TOEGANGSPOORTEN

ACHTERGRONDINFORMATIE

Waarom gaan mensen op de vlucht?

Er is meestal niet slechts één reden om te beslissen om alles wat je kent en liefhebt voorgoed achter te laten. De grondoorzaken van gedwongen migratie zijn zeer divers en complex. Maar één ding is zeker: deze drastische stap zetten maar weinig mensen als het geen pure noodzaak is.

- **Oorlog, conflict en geweld:** Wereldwijd één van de belangrijkste redenen om op de vlucht te slaan. Deze conflicten kunnen zich tussen landen afspelen of binnen één land (burgeroorlog, interne machtsstrijd, ...). De klimaatverandering vormt een extra risicofactor voor het ontstaan van conflicten.
- **Angst voor vervolging,** bijvoorbeeld op grond van etniciteit, politieke overtuiging, lidmaatschap van een sociale groep, nationaliteit of religie. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn in dictatoriale regimes waar de vrijheid van mening en/of de godsdienstvrijheid sterk beperkt is.
- **Natuurrampen en klimaatverandering:** De stijgende zeespiegel, langdurige droogtes, verwoestijning en een toename van extreme weersomstandigheden, maken bepaalde gebieden steeds minder leefbaar en dragen bij aan migratie. Het merendeel van deze migratie vindt plaats binnen de landsgrenzen of naar buurlanden. Mensen die hierdoor hun woonplaats moeten verlaten, hebben momenteel geen officieel internationaal statuut dat recht geeft op bescherming.
- **(Kans)armoede:** Armoede kan mensen ook aanzetten om te migreren, maar tegelijk maakt extreme armoede migratie ook moeilijk. Internationale migratie kost immers veel geld, waardoor de armsten vaak niet de mogelijkheid hebben om te vertrekken. Migratie uit armoede is overigens geen reden om bescherming te krijgen.

Wie zijn "de vluchtelingen"?

Volgens de conventie van Genève uit 1951 is een **vluchteling**:

"Een persoon die uit gegronde vrees voor vervolging wegens zijn ras(etniciteit), religie, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging, zich bevindt buiten het land waarvan hij de nationaliteit bezit, en die de bescherming van dat land niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil inroepen, of die, indien hij geen nationaliteit bezit en verblijft buiten het land waar hij vroeger zijn gewone verblijfplaats had, daarheen niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil terugkeren (...)"

Subsidiar beschermde:

Dit specifiek statuut bestaat, in tegenstelling tot het statuut van vluchteling dat in het merendeel van alle landen ter wereld wordt erkend, enkel in Europa. Subsidiare bescherming wordt toegekend aan mensen die niet in aanmerking komen voor de vluchtelingenstatus, en die een reëel risico lopen op ernstige schade in geval van terugkeer naar hun land van herkomst, bijvoorbeeld omdat er oorlog heerst.

Verzoeker om internationale bescherming:

Voorheen asielzoeker (de term is in 2018 veranderd): mensen op de vlucht die officieel internationale bescherming of asiel aanvragen om zo in een ander land dan hun herkomst land bescherming te krijgen. Iedereen heeft het recht om dit aan te vragen. Iedereen die in deze procedure, zit wordt zo genoemd.

Op de vlucht

Voor de meeste mensen die op de vlucht slaan voor geweld of onderdrukking in hun land, is een nieuwe 'thuis' vinden waar ze veilig zijn, alles behalve vanzelfsprekend. De meeste ontheemden vluchten binnen hun eigen land of naar een buurland. Ongeveer 3 op 4 wordt opgevangen in lage en middeninkomenslanden. Velen leven in een vluchtelingenkamp zonder enig toekomstperspectief of in een stedelijke omgeving in precare omstandigheden. Soms hebben vluchtelingen geen verblijfsvergunning en geen rechten en zijn ze dus kwetsbaar voor alle mogelijke vormen van misbruik. Het is dan ook geen verrassing dat zij die de kans krijgen, een bestemming proberen te bereiken waar ze in veiligheid en waardigheid kunnen leven. Dit lukt vaak alleen wanneer ze veel geld betalen aan een smokkelaar. De migratieroutes die vluchtelingen nemen, zijn bijna altijd erg gevaarlijk en ze riskeren extreem geweld: ontberingen, afpersing, gevangenschap, uitbuiting, seksueel geweld ... in handen van smokkelaars, gewapende groepen of de overheid. Sommige mensen slagen erin veilig een ander land te bereiken, sommigen overleven het niet. Maar niemand raakt er ongeschonden uit. Het Europese beleid van gesloten grenzen en 'externalisatie' van de grenzen maakt deze routes nog gevaarlijker en dodelijker, niet alleen aan de grenzen van Europa, maar ook in doorreislanden als Libië. Dat maakt deze mensen nog meer afhankelijk van smokkelaars. Hoewel asiel een mensenrecht is, zijn er voor mensen die internationale bescherming verdienen, amper legale en veilige weg om van dat recht gebruik te maken (behalve het hervestigingsprogramma van de Verenigde Naties).

Na aankomst

Eenmaal aangekomen in het nieuwe gastland, zit de tocht richting een nieuw en veilig leven er nog niet op. Op dat moment begint een nieuwe etappe vol uitdagingen. Indien de persoon in kwestie kans wil maken op asiel in het nieuwe land moet hij of zij een verzoek doen om internationale bescherming. Het indienen van dit verzoek (dat gebeurt bij de federale instantie 'Dienst vreemdelingenzaken') geeft het recht op een verblijf in een opvangstructuur. Het is dan wachten op het interview bij het 'Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen' (cgvs), die peilt naar de beweegredenen van de verzoeker om hier bescherming aan te vragen en verifieert of de persoon in kwestie recht heeft op een statuut als vluchteling of subsidiaire beschermde en dus kan blijven. Indien dat niet zo is, wordt het verzoek afgekeurd en krijgt de verzoeker het bevel om het grondgebied te verlaten. Indien het verzoek wordt goedgekeurd, begint een nieuwe puzzel. Meer bepaald de moeilijke etappe waarin de persoon in kwestie slechts 2 maanden de tijd krijgt om een nieuwe woonst te vinden. Daarnaast begint de zoektocht naar werk, het onder de knie krijgen van een nieuwe taal, het opbouwen van een netwerk, de weg vinden in de administratieve en juridische verplichtingen, het gewoon worden aan de nieuwe cultuur en het onbekende land, enzovoort. Dit allemaal terwijl hij of zij vaak bepaalde trauma's moet verwerken, ver weg is van familie en vrienden en daarbovenop niet zelden het hoofd moet bieden aan discriminatie en racisme. De moeilijkheden van dit inclusieverhaal worden vaak erg onderschat.

THEMATISCHE TOEGANGSPOORTEN

In het parcours komen verschillende thema's aan bod die verband houden met conflicten, migratie en samenleven. Zo kan je samen met je leerlingen migratie verkennen als een complex maatschappelijk vraagstuk met sociale, politieke, economische en ethische dimensies. Deze thema's bieden kansen om vanuit een systeembenadering verbanden te leggen tussen maatschappelijke uitdagingen. Mis-

schien komen sommige onderwerpen al aan bod in je lessen. Met de hulpmiddelen die we aanbieden, zoals achtergrondinformatie, video's, werkvormen en spellen, kun je deze thema's verder verdiepen, concreet maken en een menselijk gezicht geven. De verhalen in Walk in my shoes vormen daarbij de verbindende rode draad.

	THEMA	MOGELIJKE INHOUDEN / MEER INFORMATIE	HULPMIDDELEN
ALGEMEEN	Migratie	Inzicht krijgen in de complexiteit van migratie, de redenen waarom mensen op de vlucht slaan en hun behoefte aan bescherming. Zich bewust worden van de eigen kijk op deze thema's en die toetsen aan feiten en betrouwbare informatie. De mens centraal plaatsen in discussies over migratie, met aandacht voor het unieke verhaal en de eigenheid van elke persoon. Inzicht krijgen in het migratiebeleid en de impact ervan op de bescherming van mensen op de vlucht.	Dossier 'Between2Worlds' Spot 'Second a day' Stories 'I am a migrant' Lesmodules TIES Edubox migratie Vluchtverhalen: Boeken en films
	Geschiedenis van migratie	Begrijpen dat migratie altijd heeft bestaan en soms zelfs werd gefaciliteerd (bv. steenkoolakkoord) en dus ook dat de redenen waarom we migratie 'wenselijk' of 'niet wenselijk' vinden, arbitrair zijn. Begrijpen dat Belgen in het verleden ook op de vlucht zijn gegaan en parallellen trekken tussen de moeilijkheden en vooroordelen waarmee Belgen elders te maken kregen en de situatie van mensen met een vluchtverhaal vandaag. Interesse krijgen voor de basis van asielrecht na de Tweede Wereldoorlog en voor de mensenrechten.	In te huren expo "(Di)vers talent" Bezoek Red Star Line Museum Docu "Kinderen van de migratie" en didactisch dossier
	Discours in de media	Zich er bewust van worden dat de media en de politiek migranten en mensen op de vlucht vaak voorstellen als een dreiging of als hulpeloze slachtoffers, en dat deze simplistische voorstelling angst en ontmenselijking voedt.	Lesmateriaal Djapo. EDUbox "Nepnieuws" Other Talk on migration Dossier "Propaganda"
	Systeemleer en ongelijkheid op wereldvlak	Inzien (1) dat de keuze om te vluchten vaak voorkomt uit een samenspel van factoren, zoals onveiligheid, mensenrechten-schendingen, weinig toekomstperspectieven, (2) dat migratie niet los kan worden gezien van wereldwijde ongelijkheid, politieke instabiliteit en andere mondiale uitdagingen (bv. klimaatverandering) die soms het gevolg zijn van ons gedrag, (3) hoe historische en huidige machtsverhoudingen (o.m. erfenis van het kolonialisme) bijdragen aan de ongelijkheid tussen landen.	Educatieve fiches 'De Belgische kolonisatie in Midden-Afrika' (Belvue) Lespakketten 'KlimaatLINK' (Universiteit Antwerpen) Video 'The story of Migration'
	Geografie	Zich bewust worden dat migratie een normaal en wereldwijd fenomeen is, zowel tussen landen als binnen landsgrenzen (bv. platteland-stad). Inzien dat de meeste migratie plaatsvindt binnen landen of tussen landen in dezelfde regio.	Interactieve kaart World Migration Report (IOM)
	Gender en migratie	Gender kan een belangrijke rol spelen in de redenen waarom mensen hun land verlaten, bijvoorbeeld in het geval van seksespecifiek geweld, een gedwongen huwelijk, discriminatie en ongelijkheid, of vervolging omwille van seksuele oriëntatie of genderidentiteit (LGBTQI+). Anderzijds kan men ingaan op de risico's die vrouwen, en vooral alleenstaande vrouwen, tijdens hun reis lopen (seksueel geweld, mensenhandel en seksuele slavernij, onveiligheid in opvang).	Het verdrag van Istanbul en vrouwen op de vlucht Info Migratie en Gender (Rosa vzw) Lesmateriaal gendergelijkheid (Plan International)
VOOR	Vervolging en onderdrukking	Begrijpen wat mensen die vervolgd en onderdrukt worden, doormaken; dat zij niet vrij en veilig kunnen leven. Zich bewust worden van het belang van mensenrechten en fundamentele vrijheden (bv. vrije meningsuiting) en van de noodzaak om ervoor te zorgen dat ze hier en in de wereld gerespecteerd worden. Nadenken over de rol die onze regering en de internationale gemeenschap kunnen spelen en welke invloed wij als burgers hebben.	Lesmateriaal mensenrechten (Amnesty Nederland) + lesfiches + Schrijf-ze-vrijdag (Amnesty België) Country reports Amnesty

	THEMA	MOGELIJKE INHOUDEN / MEER INFORMATIE	HULPMIDDELEN
VOOR	Conflicten en geweld	De evolutie van de aard van conflicten begrijpen, zien wie de nieuwe spelers zijn, wat de gevolgen zijn voor de burgerbevolking, de manier waarop de macht vandaag wordt uitgeoefend of opgelegd, het belang van subsidiaire bescherming.	Vredesopvoeding (Vlaams Vredesinstituut) Dossiers Pax Christi Edubox Oorlog en Vrede
	Bodemrijksdommen	Inzicht verwerven in de relatie tussen de exploitatie van bodemrijksdommen en conflicten, de systematische roof van natuurlijke hulpbronnen, het belang van de 'toeleveringsketen', de concurrentiële belangen van betrokken partijen en de aanhoudende armoede in landen met veel bodemrijksdommen.	Video ' Mining ' en ' Fair ICT Flanders ' (CATAPA) Workshops en materialen: Good Planet
	Kindsoldaten	Het mechanisme begrijpen achter de inschakeling van kinderen in gewapende conflicten wereldwijd. Inzicht in het belang van de demobilisatie en de re-integratie van deze kinderen en jongeren.	Getuigenissen + info: WING Getuigenis kindsoldaat (UNICEF) Info Kindsoldaten Amnesty
	Je thuis verlaten	Beseffen dat je thuis moeten verlaten zonder te weten of je ooit kan terugkomen, een bijzonder moeilijke beslissing is, en dat heel wat mensen wereldwijd niet de kans krijgen ergens te wonen waar ze veilig zijn en zich thuis kunnen voelen.	Stripboek ' De aankomst ' Video ' When you don't exist ' (Amnesty)
	Situatie Syrië	Inzicht hebben in de dieperliggende oorzaken en de aanleiding van de Syrische burgeroorlog (2011-2024) en de gevolgen, zoals gedwongen migratie, interne ontheemding, vernietiging van infrastructuur. Beseffen dat de toekomst nog heel onzeker is en de humanitaire noden enorm.	Video: Syrisch conflict Video: minderheden durven niet meer terug (NOS) Serious game ' Keuzestrijd ' Info Syrië (Amnesty)
	Situatie DR Congo	Inzicht hebben in de historische en hedendaagse factoren die de situatie in de Democratische Republiek Congo bepalen en de wisselwerking kunnen verklaren tussen kolonisatie, natuurlijke rijkdommen, internationale economische belangen en de levensomstandigheden van de bevolking.	Video ' Achter de schermen ' + Campagne Opiniedossier: ' Bloed voor batterijen ' Video Belgisch Congo VRT Info Congo (Amnesty)
	Situatie Eritrea	Inzicht hebben in het leven onder een autoritair regime, met Eritrea als casus, en kunnen uitleggen hoe beperkingen van fundamentele mensenrechten – zoals de vrijheid van meningsuiting, godsdienstvrijheid en de verplichte (vaak langdurige) nationale dienst – het dagelijks leven van de bevolking beïnvloeden.	Animatie: ' Senai's journey ' Animatie: ' North Star Fading ' Info Eritrea (Amnesty)
TIJDENS	Asiel en internationaal recht	Begrijpen dat asiel aanvragen een mensenrecht is: iemand wiens leven, vrijheid of integriteit bedreigd wordt, heeft het recht de bescherming van een ander land dan het zijne te vragen (art. 14 UVRM). Er zijn twee soorten internationale bescherming: het vluchtelingenstatuut, vastgelegd door de Verenigde Naties in de Conventie van Genève in 1951 (persoonlijke vervolging) en de subsidiaire bescherming, in 2004 geïntroduceerd in Europa (collectief gevaar). Jammer genoeg is de Conventie van Genève niet door alle landen ter wereld goedgekeurd en wordt ze ook niet overal gerespecteerd.	Lesactiviteit Fiche 1 - Fotospel (CI) Lesmodules Ontheemding en asiel (TIES) Info Vluchtelingenverdrag (Amnesty) Lesmateriaal Change Traject (JRS)
	Migratieroutes en globale realiteit	Beseffen dat de meerderheid van de mensen die gedwongen op de vlucht gaat, opgevangen wordt in eigen land (= intern ontheemden). Van zij die hun land verlaten (= asielzoekers en erkende vluchtelingen), verblijft een meerderheid in buurlanden. Vaak zijn dit lage en middeninkomenslanden. Slechts een minderheid wordt opgevangen in rijke landen.	Lesactiviteit ' Fiche 2 - wereldstoelenspel ' (CI) Info: Global Trends Report + video 2025 (UNHCR) Lesmodule migratiereizen
	Leven in in vluchtelingenkampen	Begrijpen dat vluchtelingenkampen noodzakelijke humanitaire hulp bieden, maar dat er weinig toekomstperspectief is, onder meer door beperkte toegang tot werk en studies. Veel mensen blijven er ook heel lang.	Interactieve belevingen ' Refugee republic ' VR-beleving ' Clouds over Sidra '

	THEMA	MOGELIJKE INHOUDEN / MEER INFORMATIE	HULPMIDDELEN
TIJDENS	Hervestiging	Veel vluchtelingen worden opgevangen in buurlanden, waar ze soms in erg moeilijke omstandigheden leven. Vluchtelingen die daar niet de nodige bescherming of integratieperspectieven krijgen en onmogelijk naar huis kunnen terugkeren, kunnen in aanmerking komen voor hervestiging. Via dit programma van de VN-Vluchtelingenorganisatie (UNHCR) worden zij overgebracht naar een derde land dat akkoord is hen verblijf te verlenen.	Info en getuigenissen: hervestiging (Fedasil)
	Uitbuiting Gastarbeiders	De meeste vluchtelingen wonen niet in vluchtelingenkampen, maar in de stad. Veel landen erkennen het vluchtelingenstatuut niet en geven geen verblijfsvergunning of rechten. Ze kunnen niet legaal werken of studeren en zijn kwetsbaar voor alle vormen van uitbuiting door werkgevers, huisjesmelkers, bendes en de overheid (uitbuiting, afpersing, opsluiting, geweld ...) waartegen zij geen bescherming kunnen vragen. Dat is ook het lot van heel wat gastarbeiders wereldwijd.	Arbeidsmigranten Qatar Film: 'Qatar aan de Schelde'
	Risico's op de migratie-routes	Mensen die op de vlucht zijn, worden vaak geconfronteerd met ernstige risico's. Om grenzen, zeeën of woestijnen over te steken, zijn velen afhankelijk van mensensmokkelaars, die hen soms blootstellen aan levensgevaarlijke situaties. Ook overheden kunnen een bron van onveiligheid zijn, bijvoorbeeld door willekeurige opsluiting, pushbacks of deportatie. Daarnaast is er een risico op ontvoering, afpersing, dwangarbeid of zelfs slavernij, fysiek en seksueel geweld. En tot slot ook de jarenlange onzekerheid, zonder een plek waar ze zich veilig of echt thuis voelen.	Docu 'Rania's Odyssey' Getuigenissen Taboe VRT Video 'Are smugglers the problem?' Docu 'The last shelter' Info Mensenhandel Pag-Asa
	Ethiek: Persoonlijke keuzes	Vluchtelingen moeten enorm moeilijke keuzes maken: strijden tegen onrechtvaardigheid of me gedeisd houden? Iemand tegen mijn geweten in toch aangeven? Landgenoten doden om mijn land te dienen? Mensen die mij helpen, in gevaar brengen? Iemand aan zijn lot overlaten om mezelf te redden? Vragen die gaan over de relatie met de ander, solidariteit, verantwoordelijkheid, loyaliteit, het belang van de groep of het individu en dus uiteindelijk ook over de manier waarop wij willen samenleven.	
	Ethiek: Samenlevingskeuze:	Ook wij als wereldburgers maken samenlevingskeuzes die gevolgen hebben voor de rechten van mensen op de vlucht, maar ook voor de (on)gelijkheid, (on)recht en (in)stabiliteit in de wereld die vluchtelingen ertoe aanzet weg te gaan en waarvan de oorzaken systemisch zijn. Welke mensenrechten willen we in ons land, aan onze grenzen en in de wereld nastreven en via welk beleid op nationaal en internationaal vlak?	EUROGUIDE polarisering
	Migratiebeleid: 'Vesting Europa'	De evoluties binnen het Europese migratiebeleid, ingegeven door de wil om bepaalde vormen van migratie in te perken, leidt tot problematische praktijken: externalisering van grenzen, pushbacks, bouw van muren, enz. Die hebben niet alleen dramatische menselijke gevolgen, zoals geweld aan de grenzen, doden op zee en willekeurige opsluiting, maar ontnemen mensen die nood hebben aan internationale bescherming, ook een veilige en legale weg om dit te doen.	Video: 'Do walls work?' (Migration Matters) Campagnevideo: 'Help is coming' (Crowded house) Spel: 'Bestemming Europa' (EMN)
	Externalisatie van de grenzen	De Europese Unie werkt steeds vaker samen met derde landen, zoals Turkije, Libië en Tunesië, om migratie en asielopvang buiten de EU te organiseren. Dit kan leiden tot schendingen van de mensenrechten en het recht op asiel, omdat in deze landen de rechtsbescherming van vluchtelingen niet altijd is gewaarborgd.	Dossier Vluchtelingen in Europa (Europahuis) Video 'Externalisation' (Migreurop e.a.)
	Illegale push-backs	Er zijn steeds vaker gevallen van pushbacks aan de Europese grenzen. Hiermee worden een internationaal recht en het recht om niet teruggestuurd te worden van mensen die internationale bescherming vragen, geschonden.	Rapport: Illegale push-backs (11.11.11) Video: Pushbacks (NOS)

THEMA

MOGELIJKE INHOUDEN / MEER INFORMATIE

HULPMIDDELEN

NA

Asielprocedure	Wie vreest voor vervolging of ernstige schade in eigen land, kan internationale bescherming vragen. De aanvraag wordt geregistreerd door de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) en onderzocht door het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS). Tijdens de procedure hebben verzoekers om internationale bescherming recht op materiële opvang (bed-bad-brood), onder meer via Fedasil, al staat het opvangsysteem de voorbije jaren sterk onder druk. De asielprocedure kan lang duren en is vaak een periode van onzekerheid, wachten en grote persoonlijke uitdagingen.	Lesactiviteit Fiche 3: Puzzel asielprocedure (CI) Info: procedure vanaf 12/06/2026 (AGII) Info: Opvang (Fedasil) Video: Opvangcentrum (VRT Edubox) Video's: Asiel in België (CGVS)
Integratie en samenleven	Ook na het verkrijgen van een statuut blijven er grote uitdagingen, zoals een woning vinden, de taal leren, werk zoeken en een nieuw leven opbouwen. Integratie is geen verantwoordelijkheid van nieuwkomers alleen, maar een gedeelde opdracht. Hoe kunnen we samen bijdragen aan een inclusieve samenleving?	Educatief spel ' Inclu acto ' EUROGUIDE Samen Leven Video's buddywerking Methodiek: PIER
Vooroordelen, racisme, polarisatie	Discriminatie en racisme hebben een reële impact op het leven van vluchtelingen (en zo veel anderen). Mentale grenzen werken toenadering tussen mensen tegen en zijn een bron van uitsluiting, ongelijkheid en conflict hier en in de wereld. Waar komen vooroordelen vandaan en hoe kunnen we ermee omgaan? Hoe kunnen we onze angst voor de ander wegnemen en polarisatie tegengaan, zodat we constructief kunnen samenleven?	Lespakket: Building Bridges (CI) Edubox ' Wij-zij-denken ' Docu ' Wij zijn mensen ' en ' Het leven in kleur ' Spot ' All that we share ' en ' Look Beyond Borders '
Trauma's en welzijn	Veel mensen op de vlucht maakten ingrijpende gebeurtenissen mee, zoals oorlog, het verlies van dierbaren, detentie of seksueel geweld. Ook na hun aankomst bemoeilijken eenzaamheid, onzekerheid en de uitdagende zoektocht naar een plek in de nieuwe samenleving het herstel. Vertrouwen herwinnen en opnieuw sociale banden opbouwen zijn essentieel. Hoe hieraan bijdragen?	Info: Trauma bij vluchtelingen (Solentra)
Mensen zonder papieren in België	Wat gebeurt er met asielzoekers die, in tegenstelling tot Sifa, Hassan en Senait, een negatieve beslissing krijgen? Sommigen kiezen ervoor om vrijwillig terug te keren, anderen kunnen of willen niet terugkeren en blijven zonder verblijfsrecht in België. Zij leven vaak in zeer kwetsbare omstandigheden: zonder toegang tot sociale bescherming of sociaal vangnet en met een verhoogd risico op uitbuiting, bv. door huisjesmelkers of werkgevers.	Getuigenissen en campagne ' We are Belgium too ' Tool ' Ik moet terug ' VRT Info ' Sans-papiers ' (CI) Info ' zonder wettig verblijf '
Bijdrage van migranten aan opvangland en land van herkomst	In tegenstelling tot wat meestal gedacht wordt, heeft migratie een positieve invloed op de economie (bbp) van de opvanglanden.* Dat komt omdat migranten werken, consumeren en gemakkelijker een eigen zaak beginnen. Hun bijdrage aan het land van herkomst is ook enorm, want ze sturen geld naar hun familie. Dat overgemaakte bedrag is veel hoger dan de wereldwijde ontwikkelingshulp.	Video ' Migratie anders bekeken ' (CI) Expo ' (Di)verse talent ' (CI) Rapport " Common home " Studie Nationale Bank
'Transmigranten' (migranten op doorreis)	Sommige mensen die in België verblijven, hopen om het Verenigd Koninkrijk te bereiken: omdat ze er familie hebben, meer kansen verwachten of misverstanden hebben over hun mogelijkheden om asiel aan te vragen in België. In afwachting van een poging om de oversteek te maken – bijvoorbeeld via een vrachtwagen of boot – leven velen in grote onzekerheid en kwetsbaarheid.	Video rechten en mogelijkheden (CI) Rapport transmigratie (Myria)
Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV)	Sommige kinderen en jongeren verlaten hun land zonder hun ouders of komen alleen aan in België. Als niet-begeleide minderjarigen hebben zij recht op bescherming en begeleiding tot ze meerderjarig zijn, bijvoorbeeld via een voogd, opvang en toegang tot onderwijs. Tegelijk dragen ze vaak de gevolgen van ingrijpende ervaringen én de verantwoordelijkheid om hun eigen toekomst op te bouwen, soms ook met de zorg om hun familie, ondanks hun jonge leeftijd.	Diverse artikels (CI) Platform ' Kinderen op de vlucht ' Boeken/Films: Er zijn geen paarden in Brussel , Wat is de Wat , The Mind Game

* Statistieken UNHCR, IOM, Eurostat, Nationale Bank van België.

AAN DE SLAG

'WALK IN MY SHOES' HEEFT JE INFORMATIE GEGEVEN, GERAAKT, DOEN STILSTAAN BIJ DE SITUATIE ... NU VRAAG JE JE AF HOE JE MET JE LEERLINGEN IETS KAN VERANDEREN. DIT ZIJN EEN PAAR VOORSTELLEN VOOR ACTIVITEITEN DIE JE INDIVIDUEEL OF IN GROEP KUNT DOEN OM TE IJVEREN VOOR MEER SOLIDARITEIT MET MENSEN OP DE VLUCHT EN MEER INCLUSIE.

IDEE : bekijk met je leerlingen de video ['Jongeren aan het woord'](#) van 'Walk in my shoes' om het gesprek op gang te brengen. De jongeren die meewerkten aan Walk in my shoes, vertellen wat een verschil kan maken voor mensen met een vluchtverhaal. Zo krijgen mensen met een vluchtverhaal zelf een stem in een gesprek dat in de eerste plaats over hun ervaringen en leefwereld gaat.

Wat kan je individueel doen?

- Iemand begroeten of glimlachen, meelopen naar een afspraak of de bushalte, ...
- Bijdragen aan een inzamelactie (kledij, schoolmateriaal, enz..).
- Niet meegaan in negatieve beeldvorming of vooroordelen
- Jezelf informeren, een open houding aannemen en niet te snel oordelen. Misschien is er een goede reden waarom iemand iets op een bepaalde manier doet.
- Leren over de realiteit en geschiedenis van regio's die we niet goed kennen, via (internationale) films en boeken
- Haatdragende of kwetsende berichten (online) rapporteren, verbindende berichten delen.
- Reageren op kwetsende uitspraken, in gesprek aan over het thema migratie op een juiste, genuanceerde en onderbouwde manier
- Opkomen voor de rechten van kwetsbare groepen, bv. via vreedzame manifestaties, petities...
- Je engageren als vrijwilliger, bijvoorbeeld in een opvangcentrum in de buurt of een middenveldorganisatie die ijvert voor de rechten van migranten (tip: [vrijwilligerswerk](#) bij Caritas International, andere [vrijwilligersorganisaties](#) voor mensen op de vlucht)
- [pleeggezin](#) (via Pleegzorg) of [steunfiguur](#) (via Minor Ndako) worden voor een niet-begeleide minderjarige
- Je informeren hoe politieke partijen zich opstellen op het vlak van migratie, met kennis van zaken stemmen, verkozenen aanspreken...

Wat kan je in groep of klasverband doen?

- Organiseer een verbindende, ontspannen ontmoeting met anderstalige nieuwkomers, bijvoorbeeld uit een OKAN-klas of NT2-klas voor volwassenen. Het doel is elkaar te leren kennen en elkaar te ontmoeten. Migratie hoeft daarbij niet centraal te staan.
 - Werk je ontmoeting samen met je leerlingen uit. Wie willen jullie graag ontmoeten? Waarom? Welke activiteit lijkt jullie leuk? Houd er rekening mee dat je je plannen mogelijk moet aanpassen aan de mogelijkheden en wensen van de groep waarmee je samenwerkt.
 - Zoek een partner, bijvoorbeeld een school met een OKAN-klas of een centrum voor volwassenenonderwijs met een NT2-aanbod. Neem contact op om samen te bekijken wat haalbaar is.
 - Bereid de activiteit samen voor. Jij doet dit met je eigen klas, de partnerleraar met zijn of haar groep. Zo kunnen jullie een programma maken op maat van beide groepen. Enkele ideeën: samen koken, een voetbalwedstrijd spelen, een gezelschapsspel spelen of een creatieve workshop organiseren. [Caritas International](#) biedt ook een ontmoetingsatelier aan dat je kunt boeken.
- Ga in de klas aan de slag met een boek, film of documentaire. Vind inspiratie in deze [fiche](#). Of boek een workshop [Between2Worlds](#), waarbij leerlingen in ontmoeting gaan met een persoon met vluchtverhaal..
- Organiseer een sensibiliseringsactie met je klas. Bespreek met de leerlingen wat ze willen doen om zoveel mogelijk mensen attent te maken op

de kwestie van de vluchtelingen en migranten. Laat hun verbeelding maar spreken, maar leid hen naar realistische voorstellen: een artistiek sensibiliseringsproject met uitleg, een film gevolgd door een gesprek, een krant of een strip, een tentoonstelling, een conferentie, een radio-uitzending, een teaser om leerlingen aan het denken te zetten ...

- Werk samen met Caritas International een gratis leerervaring uit rond migratie, mensen op de vlucht en samenleven in diversiteit, via een [klastraject](#). Elk traject vertrekt vanuit een interactieve workshop die Caritas in jouw klas begeleidt en kan verder worden aangevuld met activiteiten op maat van jouw leerlingen, planning en doelstellingen.

Ontdek meer ideeën in deze fiche:

[Engagementspistes – kom zelf in actie voor vluchtelingen en migranten](#)

BIJLAGEN

ALS BIJLAGE VIND JE DE SCHEMA'S VAN DRIE PARCOURS.

ZE GEVEN EEN ALGEMEEN OVERZICHT EN DE VOLGENDE INFORMATIE:

- Een globale kijk op de parcours, zodat je makkelijk de weg vindt tussen de verschillende lessen (als je meerdere lestijden hebt).
- Situering van de verschillende 'toegangspoorten' die er voor de verschillende parcours zijn en zo de mogelijkheid om je materiaal vooraf voor te bereiden.
- Je kan de leerlingen na afloop deze schema's geven, zodat ze hun parcours opnieuw kunnen doorlopen en hun keuzes kunnen uitleggen aan de klas.
- Je kan de nummers op de schema's (enkel op de [online versie](#)) gebruiken om naar een specifieke scène te gaan.

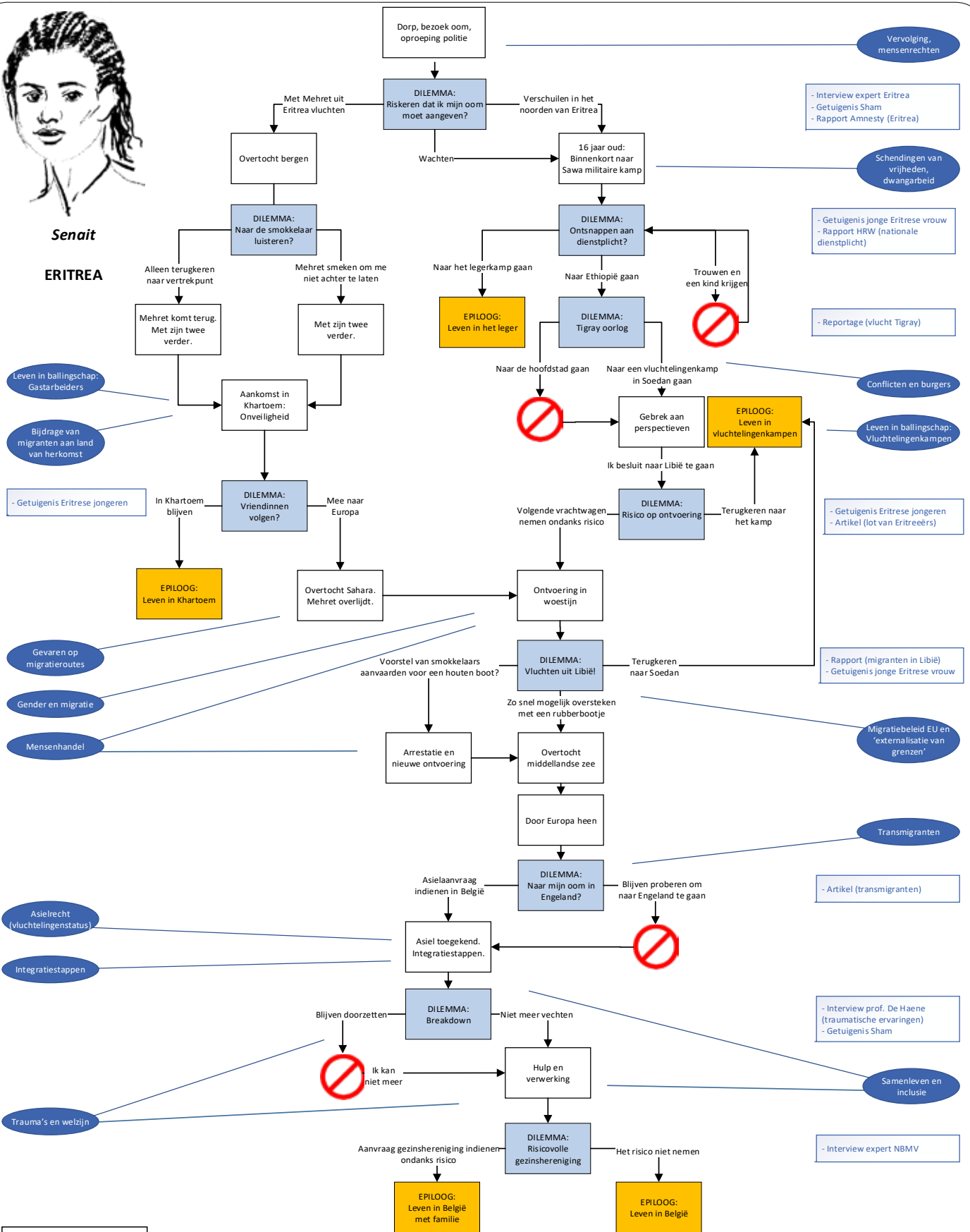
DE SCHEMA'S MET NUMMERING KAN JE OOK DOWNLOADEN VAN ONZE [WEBPAGINA](#).

PARCOURS VAN SENAIT

Senait

ERITREA

Legende:

Thematische "toegangspoorten"

Informatiebronnen voor elk dilemma

PARCOURS VAN HASSAN

Hassan

SYRIË

- Getuigenis Mohamed (vertrek)
- Video UNHCR (intern ontheemde mensen)

- Getuigenis Mohamed (leger)
- Interview expert Syrië (legerdienst)

- Rapport Amnesty (pushbacks)
- Artikel (leven in Turkije)

- Rapport UNHCR (Griekse eilanden)

- Interview expert Syrië (huidige situatie Syrië)
- Interview prof. De Haene (moeilijke momenten bij jonge vluchtelingen)

Asielprocedure

Vluchtelingenstatus (Conventie van Genève)

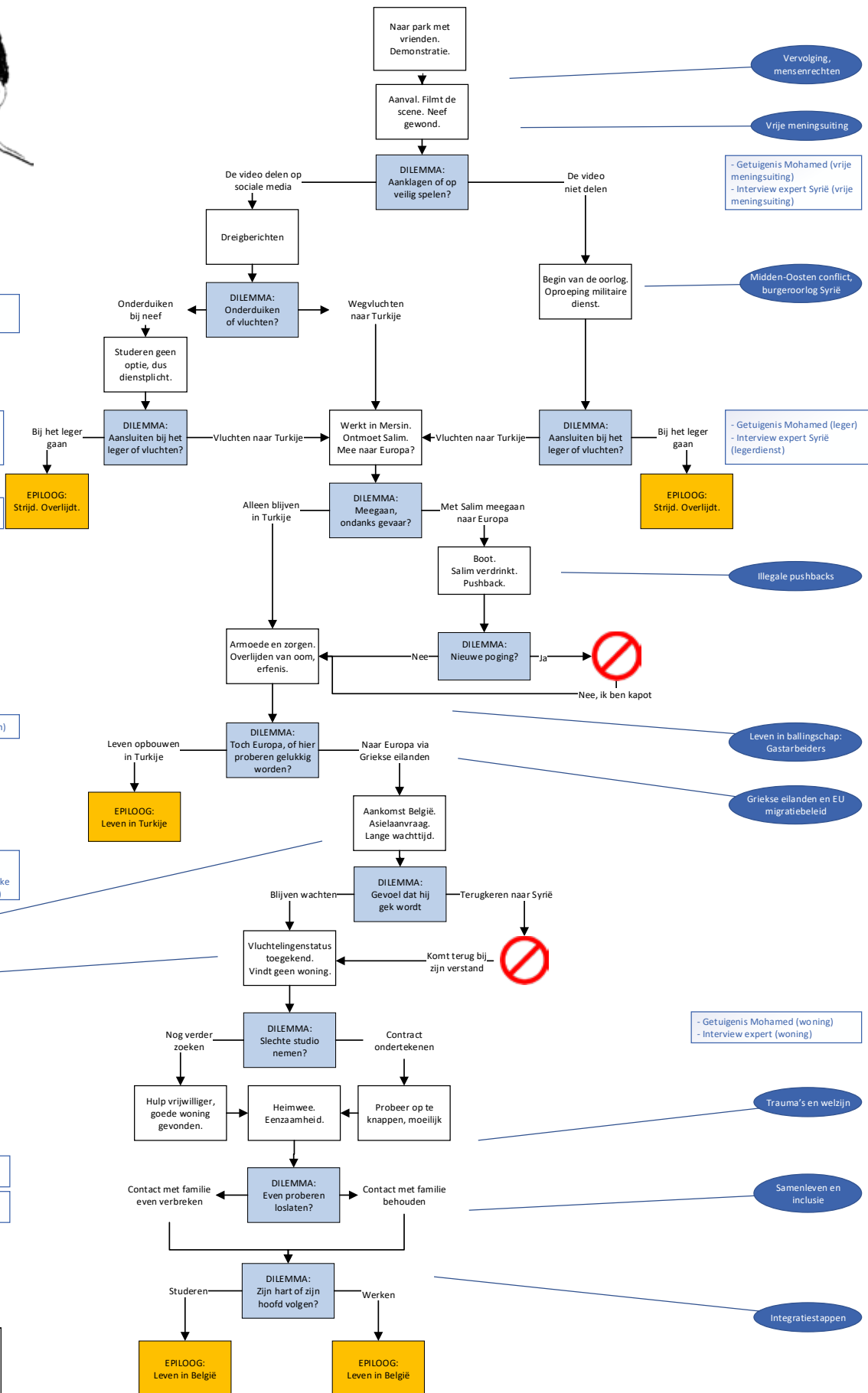
- Getuigenis Mohamed (lastige momenten)

- Getuigenis vluchteling (moeilijkheden)

Legende:

Thematische "toegangspoorten"

Informatiebronnen voor elk dilemma

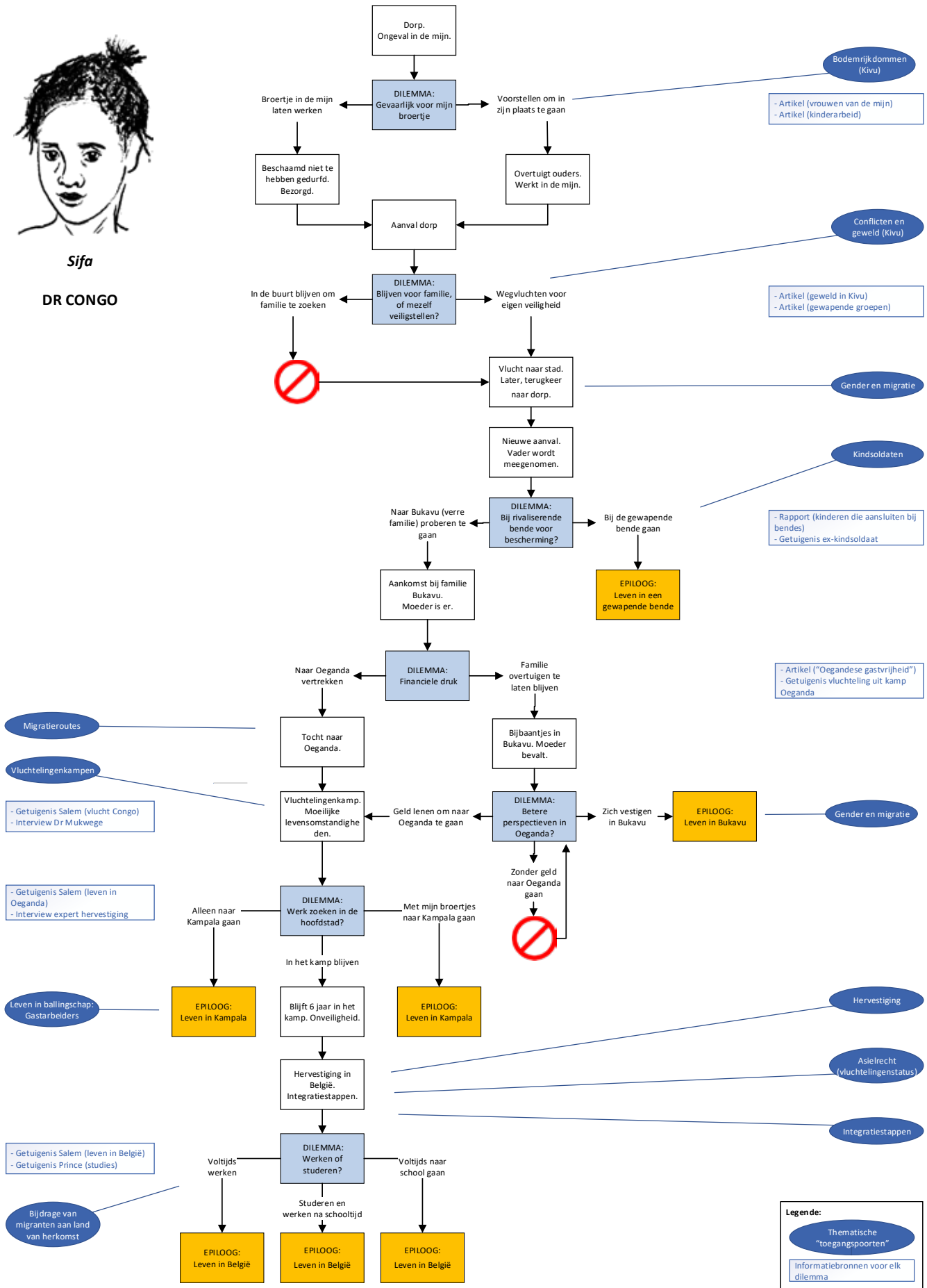

PARCOURS VAN SIFA

Sifa

DR CONGO

WERKBLAD VOOR LEERLINGEN

Kruis je personage aan,
en beantwoord de vragen

Senait (Eritrea)

☐

Hassan (Syrië)

☐

Sifa (DR Congo)

☐

INDIVIDUEEL:

Wat vond je het meest indrukwekkend aan het parcours van je personage?

Waren de keuzes moeilijk te maken? Waarom?

Wat zijn volgens jou de verschillende emoties die je personage voelde?

Wat heb je gemeenschappelijk met je personage (op vlak van persoonlijkheid, waarden, dromen, relatie met familie, ...)?

SAMEN:

Bespreek je antwoorden met de persoon naast je.

Wat vinden jullie samen het meest opmerkelijk aan de verhalen van Sifa, Hassan en Senait?

INDIVIDUEEL:

Waren de keuzes waar je personage voor stond echt keuzes? Of eerder gedwongen keuzes?

Om welke redenen gaan mensen op de vlucht?

Hoe makkelijk is het voor hen om een veilige plek te vinden om te leven?

Wat hebben zij het meest nodig?

SAMEN:

Wanneer je nieuws hoort over oorlog, onrecht of migratie, doet dat iets met jou? Op welke manier?

Wat kunnen we op ons niveau doen om bij te dragen aan een wereld die meer vreedzaam, rechtvaardig en solidair is?

WALK in MY SHOES

Een interactieve tocht gebaseerd
op echte verhalen van vluchtelingen

"Walk in my shoes" is een digitale "serious game" die in de eerste plaats ontwikkeld is voor jongeren uit de 2de en 3de graad secundair onderwijs. Het opzet is om jongeren de complexe materie van migratie, conflict en vluchtelingen te laten verkennen op een begrijpbare en interactieve manier. Dit dossier is bestemd voor iedereen die "Walk in my shoes" wil inzetten tijdens een les of workshop.

Je mening over de educatieve tool "walk in my shoes" is heel belangrijk opdat we onze educatieve projecten zo goed mogelijk kunnen aanpassen aan de noden.

Aarzel niet om ons [online formulier](#) in te vullen
of om je feedback door te sturen naar educ@caritasint.be.

Alvast bedankt voor je inbreng!

Om ons overige educatieve aanbod te ontdekken,
kan je een kijkje nemen op <https://www.caritasinternational.be/nl/educatie/>.

www.walk-in-my-shoes.be

Toegang tot het digitale pedagogisch dossier en aanvullend materiaal

 SCAN ME

GEREALISEERD DOOR CARITAS INTERNATIONAL BELGIË EN COMMISSION JUSTICE ÉT PAIX,
MET DE STEUN VAN DE DIRECTIE-GENERAAL ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, 2021.

LAATSTE UPDATE: AUGUSTUS 2026.

MET DE STEUN VAN

